

Vrsan Leštarić

DESET JEDNOSTRANIČINKI

Farbana jaja

Scena u televizijskom studiju postavljena za kviz. Voditelj, dva-tri takmičara pod reflektorima, publika u polusenci. Vesela muzika itd.

VODITELJ (*gleda u kameru*): Dragi gledaoci, dobro došli u kviz „Od Uskrsa dva pućića“! Danas je Veliki petak, dan kada su pagani mučki ubili našeg Spasitelja. Drevni Spisi uče nas da je Isti zatim od njih napravio Magarce kada je tri dana kasnije ustao iz Groba, prošetao se Gradom, posetio najbliže Prijatelje i Rodbinu i načinio ih Vernicima. Spasitelj je vekovima potom i u svom odsustvu (tj. u svom mističnom prisustvu) nastavio da proganja vernike uterujući im u kosti ljubav prema bližnjem, strah od pakla i fasciniranost rajskom platom,¹ a kao bonus im je usadio ono radosno osećanje grešnosti sa doživotnom garancijom.

(*aplauz*)

Molim takmičare da se usredsrede na pitanja. Svaki netačan odgovor donosi sto poena, a svaki tačan oduzima isto toliko. Takmičari, da li ste spremni?

TAKMIČARI: Spremni smo!

VODITELJ: U redu. Prvo pitanje. Slušajte. Da li je starija crkva ili jaje? Vreme kreće... Sad!

TAKMIČARI (*uglas*): Starija je crkva!

VODITELJ: Netačno! Starije je jaje. (*veseli džingl*) Na početku beše jaje i iz njegovog žumanca i belanca nastali su nebo i zemlja i tako dalje. A crkva je procesom devolucije nastala mnogo kasnije, od majmunâ.

(*aplauz*)

Drugo pitanje. Da li je u smutnim vremenima važnije više braniti svoju zemlju, selo, reku, planinu, jezik i veru ili tuđu zemlju, jezik, veru, selo i tako dalje? Vreme – sad!

TAKMIČARI (*zajedno*): Svoje!

VODITELJ: Opet netačno! (*džingl*) Braniti svoje nije ništa važnije nego braniti tuđe, jer tuđe nije tuđe i svoje nije svoje. Idemo dalje!

(*aplauz*)

Treće pitanje. Pazite, ovo je malo složenije. Ako vam vlast već godinama kao odžarčar džara uši, prvo jedno uvo – napred-nazad, napred-nazad – pa vam onda četku uvučite u drugo uvo – napred-nazad, napred-nazad – da li se sećate da li ste za džaranje ponudili prvo desno ili levo uvo?

TAKMIČARI (*veselo*): Desno!

¹ Dok voditelj govori, na ekranu se pojavljuje poruka koja objašnjava pojam: *Rajska plata* predstavlja vrstu onostrane refundacije za ovostrana dobra dela koja nisu počinjena iz nehata nego isključivo s predumišljajem. Pravo na refundaciju ima svako ko redovno izmiruje članarinu kod jedne od Spasiteljevih propagandnih podružnica (SPP), koje sve pripadaju istom osnovnom brendu i imaju isti logo (+).

VODITELJ: Netačno! (*džingl, prekinut na pola*)

TAKMIČARI: Levo!

VODITELJ: Bravo, i to je netačno! (*džingl, aplauz*) Tačan odgovor ne postoji jer ga se niko više ne seća. Zato nije baš jasno da li vas džara vlast ili već godinama sami sebi džarate uši.

(*aplauz*)

Bravo, bravo! (*džingl*) Naši takmičari odgovorili su pogrešno na sva tri pitanja! Zadržali su trista poena i valjanje u perju i katranu, te nošenje na gredi kroz centar grada. Molim publiku za jedan gromoglasan aplauz!

Džingl se meša sa frenetičnim tapšanjem publike. Tapšu i takmičari i voditelj. Jedni propisaju katran, drugi cepaju jastuke i razbacuju perje, takmičari se valjaju po podu studija. Unaokolo, kao konfete, leti krupno tucana ljuta paprika i sitno mleveni biber. Publika kija, takmičari povraćaju, voditelj plače i maše dragim gledaocima koji se nalaze s one strane kamere. Kadar se lagano udaljava i iz amerikena prelazi u total. Posle nekoliko sekundi čuje se „ping” i

SLIKA NESTAJE.

GLASOVI IZ MRAKA (*pohotno*): Ja, ja, bitte! Das ist fantastisch! Ach, ich will mehr! Schneller, schneller!

Pred liftom

Jedne hladne, kišne, izborne decembarske večeri, samo što je prošao Dnevnik 2. Gospodin sa kerom i Stara gospođa sreću se pred ulaznim vratima zgrade nakon što su, svako sa svojim prijateljima, proveli prijatan sat uz šoljicu kafe, čašicu rakije i kašičicu glavnog dnevnog izveštaja Medijskog javnog servisa građana Stradije. Sklapaju kišobrane i ulaze u zgradu. Sa kišobrana na pločice hodnika kaplju kaplje kiše, kao mokre, bajate mrve hleba istrese ne iz tmastih oblaka. Gospodin poziva lift koji će ih uzneti u sive, vertikalne daljine. Stara gospođa otresa kapljice sa štrikanog džempera. One će se zauvek ugasiti u prašini hodnika. Ulazom dominira miris paprikaša.

GOSPODIN: Dobro več, komšinice.

STARA GOSPOĐA: Broveče i ja tebi!

GOSPODIN: Molim?

STARA GOSPOĐA: Moli boga za zdravlje!

GOSPODIN: Gospođo, ja ne razumem...

STARA GOSPOĐA: Zabole me ona stvar što ne razumeš.

GOSPODIN: O, vulgarnosti!

STARA GOSPOĐA: O, kretena!

GOSPODIN: Gospođo, vi niste dobro.

STARA GOSPOĐA: Ma nemoj! A jesi li to čuo od one torokuše s Dnevnika?

KER: Av-av!

GOSPODIN: Ne, sâm sam zaključio.

STARA GOSPOĐA: Reci ti njoj da se nosi! Ostavite me na miru!

GOSPODIN: Gospođo, izbacićete me iz takta.

STARA GOSPOĐA: Tandara-mandara!

GOSPODIN: Gospođo, upozoravam vas...

STARA GOSPOĐA: Bla, bla, bla...

GOSPODIN: Ako ćemo tako... Gospođo, idite u peršun!

STARA GOSPOĐA: Gde da... Ha-ha-ha!

KER: Av-av!

GOSPODIN: Nosite se dovraga!

STARA GOSPOĐA: Ooo!

GOSPODIN: Idite, bre, bestraga!

STARA GOSPOĐA: Oho!

GOSPODIN: Crkla dabogda!

STARA GOSPOĐA: Oho-ho! Daj još!

GOSPODIN: Ma jedi govna, pizdo matora!

KER: Av-av!

STARA GOSPOĐA: Komšija! Ko-komšija! Spusti taj kišobran! Ama, spusti taj... Alo!

Komšija podiže kišobran s automatskim mehanizmom, gura ga sebi duboko u grlo i pritisaka dugme.

STARA GOSPOĐA (*pomirljivo*): Ala smo danas nešto osetljiviiii...

Cinnn! Lift je stigao.

ZAVESA

Slučaj S.

Zelena pijaca u zlatnom oktobru. Tezge pune sveže, takoreći vesele robe. Hrpe sočnih crvenih paprika pevaju u horu i dok usnama boje vina kupinova uzdišu stihove posvećene poslednjim toplim zračima sunca, maštaju da leže na vreloj plotni šporeta kao na užarenom pesku u kakvoj dalekoj morskoj uvali; rendana mrkožuta misirača, perverzno stegnuta providnom polietilenskom kesicom, zvižduće himnu miholjskom letu i sanja o strasnom ljubavnom zagrljaju sa mekim, tanko razvučenim testom, dok kroz rupicu u dnu kese požudno curi na slonovaču cveta karfiola i duguljasti, tamnozeleni ud tek ubran iz visokih vreža krastavca; mladi kupus drhće od uzbuđenja na samu pomisao da će ga ubrzo obasuti solju i nežno spustiti – i grubo pritisnuti – u kakvo široko, mokro bure da u njemu zri i žuti kao tajna, kao staro zlato, dok čeka ciču i središnje mesto na toploj zimskoj trpezi. Nasuprot vrlo raspoloženom povrću, prodavci za tezgama stoje smrknutog lica i nabranog čela. Jedna tezga zvrji prazna.

HRČAK: Oprostite, gde je onaj što prodaje pečurke? Vrganje, lisičarke i to.

KROMPIR (*smrknuto*): G. Gljiva? Imao je smrtni slučaj. Sigurno znate.

HRČAK: Ne znamo.

KROMPIR: Piše u svim novinama. A ko ste vi, moliću?

HRČAK: Hrčak.

KROMPIR: Da niste iz policije?

HRČAK: Nisam.

KROMPIR: Vidite, gospodine Hrčak...

HRČAK: Ne *gospodin Hrčak*. Samo Hrčak. Vidite kese na mojim obrazima. Hrčak.

KROMPIR: Kako hoćete.

HRČAK: Tako hoću. (*pauza; gledaju odsutno u tezgju na kojoj se nalazi kamara prašnjavog krompira: težak slučaj, jer niko na svetu ne može sa sigurnošću da kaže da li u toj te-
snoj simbiozi više uživa prašina ili pak krompir*) Šta ste rekli za Gljivu?

KROMPIR: Da, g. Gljiva. Doći će sutra. Smrtni slučaj.

HRČAK: Pardon, Krompir...

KROMPIR: Gospodin Krompir.

HRČAK: Pardon, g. Krompir, ali u prirodi ne postoji takva stvar kao *smrtni slučaj*. U smrti nema ničeg slučajnog. Ona je, zapravo, jedina stvarno namerna i stvarno izve-
sna stvar u životu. Dešava se obavezno, svakodnevno i isključivo kao posledica rođenja.

KROMPIR: Nemojte tako, Hrčak. Ako iz sintagme *smrtni slučaj* izbacimo slučaj, šta nam ostaje? Samo smrt. A to je, razumećete, suviše, suviše... Kako da kažem? To je pro-
sto naprosto suviše!

HRČAK: I neka je, Krompir.

KROMPIR: Gospodin Krompir.

HRČAK: I neka je, g. Krompir. Suviše je više nego dovoljno.

KROMPIR: Nazovimo stvari njihovim pravim imenom, je l' da g. Hrčak?

HRČAK: Samo Hrčak.

KROMPIR: Nazovimo stvari njihovim pravim imenom, je l' da Samo Hrčak?

HRČAK: Ne moramo ih ni zvati, g. Krompir. Same će doći.

ZAVESA

Kalendar

*Pijačni dan. Jedan momak s torbom stoji na čošku i drži neku knjižicu visoko iznad gla-
ve. Nailazi brkajlija sa šeširom i štapom.*

MOMAK (*izvikuje*): Kalendaaari! Crkveni kalendaaari! Izvol'te, jedan kalendar še'set
dinara! Gospodine, 'oćeš da kupiš kalendar?

BRKA: Hvala, ne verujem u kalendare.

MOMAK: Kako, kako?

BRKA: Eto tako. Neko ne veruje u boga, neko veruje u boga, ali ne veruje u crkvu, neko veruje i u boga i u crkvu, ali ne veruje svojim očima... Ima nas raznih. Ja ne verujem u kalendare.

MOMAK: E svašta! Šta tu ima da se veruje il' ne veruje?

BRKA: Ima, ima... Eto, na primer, za većinu nas grešnika danas je, jelte, sreda 29. novembar 2023. godine. A po tom vašem pravoslavnom kalendaru je neki svetac, jelda?

MOMAK: Ček da glednem... Sveti Matej Jevandelist.

BRKA: Eto. A po katoličkom?

MOMAK: Toga ovde nema. Ovo je samo pravoslavni kalendarijum.

BRKA: Pa da, metnuli ste unutra samo svoje selo. Ali nema veze, danas ništa ne smeta da budemo glupi kad su nam telefoni pametni. Evo, kaže telefon, danas je Sveti Saturnin.

MOMAK: Pa šta s tim?

BRKA: Pa ništa. Ali, čekaj... (*gleda u telefon*) Kod muslimana je, kaže, po lunarnom kalendaru 15. džumadel ula 1445. godine. Kod Jevreja 16. kislev 5784. Po jednom od kalendara Maja sa Jukatana danas bi bio 3. mak pitaj boga koje godine, to ni oni nisu znali. Po poljoprivrednom kalendaru, ratari ovih dana imaju da oru dublje brazde koje će strpljivo čekati prolećnu setvu. Povrtari, s druge strane, beru kupus, kelj, cveklu, spanać, peršun, paštrnak, praziluk i šargarepu. A možemo da razmotrimo i personalne kalendare, da tako kažem, u nedostatku boljeg termina.

MOMAK: Stani, zaustavi se, družo... Ja sam samo prodavac!

BRKA: Kod Tita bismo danas slavili Dan Republike.

MOMAK: Vere mi, ti nisi normalan!

BRKA: Pionirima bi vezali crvene marame i na glave im nasadili plave kape s petokrakama, preduzeća bi poslala dobrovoljce da iz špalira mašu predsedniku dok on u belom kabrioletu prolazi ulicom koja nosi njegovo ime, i tako dalje, i tako dalje, i tako dalje. Ali kao što rekoh, ja ne verujem u kalendare. U stvari, ne verujem ni u boga, ni u crkvu, a ne verujem više ni u ljude. Možda verujem u dinosauruse. Znaš onaj vic o malom dinosaurusu? Ne znaš? Pita mali dinosaurus tatu dinosaurusa: „Tata, da li bog postoji?” A tata kaže: „Ne još, sine.” (*smeje se glasno*)

MOMAK: Bože, ludaka! Je l' to znači da nećeš da kupiš kalendar?

BRKA: Ko kaže da neću? Šezdeset, je l' tako? Nâ!

MOMAK: Jedan za še'set, dva za sto.

BRKA: Pa jedan mi daj, brate mili! Šta da radim s dva kalendara? 'Ajd, sa srećom!

Svako svojim poslom.

ZAVESA

Šine²

Kod sudije za prekršaje. Slike značajnih ličnosti vise na zidovima. SUDIJA čita policijski izveštaj. Mrmlja u bradu.

SUDIJA: Beležniče, pišite! U skladu sa službenim izveštajem, tog i tog dana, tog i tog meseca, te i te godine, što pada u utorak, okrivljeni Štrbac David nije propustio tramvaj na raskrsnici ulica Balkanske i Kraljice Natalije, iako je pravo prvenstva jasno iz opšteg saobraćajnog propisa i dodatno istaknuto saobraćajnim znakom. Dosuđuje mu se kazna po članu tom i tom Zakona o tome i tome.

Imate li, Štrbac, šta da izjavite?

ŠTRBAC: Imam, časni sude! Tačno je da sam dana tog i tog, meseca tog i tog, godine te i te, prošao raskrsnicom ulica Balkanske i Kraljice Natalije. Vozim mnogo, od toga hleba jedemo i ja, i moja žena i deca. Može biti da mi se u životu negde desilo da nisam propustio tramvaj kao što bi, jelte, trebalo. Ali ovde, na raskrsnici navedenih ulica, nema tramvajskih šina.

SUDIJA gleda u okrivljenog, trepće. Razmišlja, učitava podatke o beogradskim ulicama iz ličnog iskustva.

SUDIJA (*zauzima zvaničan stav*): Beležniče, pišite! Nema sumnje da je okrivljeni Štrbac David u pravu kada kaže da na raskrsnici Balkanske ulice i Ulice Kraljice Natalije nema tramvajskih šina, jer one uistinu i koliko je nama poznato tamo nikada nisu bile postavljene. Međutim, ne postoji osnov da sud ne veruje izveštaju službenog lica. Presuđa prema gorenavedenom.

ZAVESA

Četiri lica i ubica

LICA:

BRANISLAV: Lanin muž, Milin ljubavnik. Naivno misli da Lana ne zna za Milu, koju koristi u rekreativne svrhe. Nepoznati pisac, poznati književni kritičar.

LANA: Branislavljeva žena, Stanislavljeva dugogodišnja ljubavnica. Uspešno krije tu vezu. Istovremeno, mrzi Branislava jer još nije otkrio njenu aferu, što za nju predstavlja siguran znak da je slabić. Ne voli njegovu prozu, književnost smatra mistifikacijom i izrazom sujete. Ne spava s njim već godinama, ali ipak je bolesno ljubomorna na Milu. Zbog toga fantazira da unajmi plaćenog ubicu da ubije Branislava, da s njim provede strastvenu noć u hotelskoj sobi kad dođe po honorar i da zajedno pobegnu u Venecuelu. Direktorica arhitektonskog biroa.

STANISLAV: Milin muž, ludo zaljubljen u Lanu još od vremena pre nego što se udala za Branislava. Uovoljava svakoj njenoj želji, vodi je na putovanja i kupuje joj odeću i

² Istinita priča sa neodoljivim birokratskim zapletom. Ispričao Miroslav Stepanović, čovek neobično darovit, brkat i dobar. Rodom iz sela Brančić kod Ljiga.

nakit. Voli svoju ženu i sanja da sa njom i Lanom srećno živi u poligamnoj vezi. Vlasnik arhitektonskog biroa u kojem je Lana direktorka.

MILA: Stanislavljeva žena, Branislavljeva ljubavnica. Koristi Branislava da bi se osvetila mužu, jer on ne želi decu. Paradoksalno, trudi se da za tu aferu ne sazna, jer ju je sramota. Prezire Lanu. Domaćica koja bi mogla da bude srećna da nije rešila da postane nesrećna.

BUDIMIR: Plaćeni ubica. Sedi u fotelji pored telefona i čeka poziv. Pije viski na dve kocke leda i pod gustom svetlošću lampe sa zelenim abažurum čita Rejmonda Čendlera.

ZAVESA

Stolica, prozor

U bistro decembarsko jutro, kao u okviru slike ili u filmskom kadru, vidimo lice jedne kuće i deo prozora koji gleda na ulicu. Koliko ulice može da se vidi kroz deo prozora? Stanar sa takvim pogledom poznaje samo jedan deo prostora u kojem živi. Iako se može desiti da stanar zna da svaki deo ulice sadrži celinu kojoj pripada u jednakoj meri u kojoj celina sadrži svoje delove, on oseća da mu je život skućen. Ono što stanar može da vidi i ono što stanar zna ne može mu širom raskriliti njegove prozore.

Vidimo i crna drvena vrata (cela) i jednu staru stolicu na ulici, koja je od vrata odvojena trotoarom i koja igra ulogu čuvara mesta za parking. Greje se na zubatom suncu.

BRANIMIR BEZUMOV (*pozdravlja se s komšijom, pokazuje rukom*): Prošao sam pored one stolice i nisam seo!

KOMŠIJA (*čisti lišće*): To i nije neki uspeh.

BEZUMOVIĆ: Jeste, jeste, jer smo stolicu napravili da bismo na nju mogli sestiti. Sestiti, možda jesti. Ili makar sestiti. Bezumno je tek tako proći pored stolice i... Ništa.

KOMŠIJA: Je l' ostala na mest... A, bardanbardan, kakoe? (*pozdravlja drugog komšiju koji žurno prolazi pored njih i odmahuje rukom*)

BRANA (*drugom komšiji*): Dobar dan! (*prvom*) Ko?

KOMŠIJA: Šta?

BRANA: Pitao si me: „Je li ostala na mestu, bardan“, a ja sam tebe pitao: „A ko?“

KOMŠIJA: A-ha! Pa mogla je da se uvredi i ode. Sve su četvoronožne životinje nepredvidivog ponašanja, pa i one domaće.

BEZUMOV: Ne, ne, nije se ni mrdnula. A skoro da sam spustio dupe!

KOMŠIJA: Pa što nisi?

BEZUMOV: A šta ako zaspim? Mogu me odneti sa sve stolicom. Neka, hvala! To mi danas ne treba.

KOMŠIJA: Ranije su ljudi protiv uroka stavljali kamenčić u cipelu, da imaju nešto da ih žulja u životu.

BRANA: Pametno, pametno... Ali stolica koja stoji tako sama, tako sama i izgubljena u prostoru, to mi se uopšte ne sviđa. Treba naći ravnotežu, razumeš? Među stvarima. Zar ne? Harmoniju, feng šui. Posebno feng šui, bar kad su u pitanju stolice i, uopšte, nameštaj.

KOMŠIJA: Jebiga.

BRANA: Jebiga.

Kad se malo bolje zagledamo u scenu, kada prestanemo da slušamo likove (koji su, uostalom, tu sasvim slučajno), videćemo tanušnu uzičicu privezanu za jednu nogu stolice. Uzičica puzi preko ivičnjaka, penje se na trotoar, pa se preko zida uvlači kroz jednu nevidljivu rupu u ramu prozora. Kroz taj deo prozora, iz dubokog mraka, viri jedna crna glava, i do nje jedna hitra ruka, i u glavi jedno crno oko, i u ruci krâj uzice, i u oku što gleda netremice odraz ove prazne stolice.

ZAVESA

**Zašto je migrant u šaragama
Jednostraničinka u tri slike
ili trostraničinka iz jedne slike**

1. Kako se zbilo

Peron broj 23 na glavnoj autobuskoj stanici u Beogradu. U autobusu prevoznika „Lastrica” iz Lastarevca kondukter pregleda karte putnicima u polupraznom autobusu. Desno sedi baka kose pokrivene maramom, sa spremnom kartom u ruci i velikom torbom na sedištu do sebe, levo mlada žena sa naočarima i školskim udžbenikom iz istorije, iza njih četvoročlana porodica, upadljivo pristojna i tiha. Po tamnijoj boji kože i drugim jednako nebitnim pojedinostima u njima prepoznajemo emigrante iz neke bliskoistočne zemlje zahvaćene ratnom stihijom, na primer iz Sirije. Iza njih nema putnika. Osam i trideset ujutru, oktobar, miholjsko leto.

VOZAČ: 'Ajde, Žare, požuri! Krećemo za dva minuta.

KONDUKTER: Mile... Svaki dan isto guslaš, ideš mi na živce! Gledaj svoja posla i veži taj pojas da te ne oduva promaja. (baki u marami) Kartu, molim!

BAKA (ljubazno): Evo, sine.

Kondukter cepa kartu, okreće se istoričarki, cepa kartu, sa sedišta iza nje Sirijac pruža četiri karte. Kondukter ih uzima, pregleda rutinski jednu po jednu, odmerava oca i petogodišnjeg sina, pa desno sedmogodišnju ćerku i majku, takođe pokrivene maramama kao i baka ispred njih. Mršti se naglašeno, pregleda karte drugi put, zatim jednim potezom cepne sve četiri i vraća ih ocu.

KONDUKTER (rutinski): Pređite nazad.

SIRIJAC (odmahuje glavom): Maa fehmaan alejk. No anderstand.

KONDUKTER (povišenim glasom, pokazuje rukom ka zadnjim sedištima): Se-di-te po-za-di!

ISTORIČARKA: Zašto da idu pozadi?

KONDUKTER: Jesam rekao da stoje?

ISTORIČARKA: Imaju karte kao i svi mi. Zašto? Danas je 12. oktobar i trebalo bi da znate...

KONDUKTER: Zato što sam ja tako rekao!

Kondukter odlazi napred, vozač pali motor i autobus kreće. Otac i sin prelaze na zadnja sedišta. Majka i ćerka ostaju na svojim mestima, deluje da im ovo nije prvo iskustvo te vrste. Gledaju u istoričarku. Ona im uzvraća pogled, pa ga skrene. Sirijska porodica je i dalje upadljivo tiha. Svi putnici upadljivo čute, gledaju kroz prozore.

U prozorima, kao u kakvim pokretnim ramovima, prolaze peroni sa nekim drugim putnicima i porodicama koji čekaju da krenu na put sa nekim drugim kondukterima. Neke porodice su bele, druge su u svim bojama jeseni. Piri vetrić, šume platani. Saobraćajna buka polako nestaje, čuje se samo zvuk motora autobusa koji se lagano pojačava i prelazi u tutnjavu artiljerije i zvižduk granata.

ZAVESA

2. Kako se moglo zbiti

Kondukter u autobusu „Lastravica-transa” prilazi baki u marami. Tu su još jedna čitateljka s naočarima od kornjačinog oklopa i jedna mlada porodica koja upadljivo tiho sedi levo i desno od prolaza. Kondukter se značajno smeška. Taj gotovo osvetnički smešak, pristigao iz dubina u kojoj tavlje generacije njegovih paranoičnih patriotskih pravovernih predaka (PPPP), seva mu iz očiju i krivi mu levi ugao usana u oblik repa uplašenog psa. Pruža ruku iz daljine, mrmrlajući u bradu sadomazohističku formulaciju u kojoj se karte za prevoz istovremeno i mole i zahtevaju. Ali u tom trenu, čitateljka mu podmeće nogu i on se sapliće, pada i prostire se na pod koliko je dug.

VOZAČ: 'Ajde, Žare, ne izmotavaj se! Krećemo za dva minuta!

ŽARE: Čuti, bre! (baki, divljački) Ko je to uradio?

BAKA (ljubazno): Ne čuje baba, sine! (kondukter ne vidi da baka ispod grube, sukne ne haljine krije bič od devet mačjih repova zadenut za čipkani halter)

ŽARE: Ko je to uradio, kažem! Neko me je sapleo. (niko ne odgovara) Dobro, ako ćemo tako... (otresa sako, okreće se porodici emigranata) Daj! Karte na pregled! (otac pruža četiri karte, kondukter ih pregleda, naglašeno se mršti, cepa sve karte jednim odsečnim potezom i vraća ih ocu) Pređite pozadi. U šarage sa vama! (otac odmahuje glavom u znak nezaznivanja, Žare viče i maše rukom ka zadnjim sedištima) Nazad!

ČITATELJKA: Čekaj, bre, čoveče! Zašto da pređu nazad? Imaju iste karte kao mi!

BAKA: Jeste, jeste. Baka više ne vidi kao pre, ali kupili su karte isto kad i ja. Nemoj ih dirati, sine! Imaju i decu... Gre'ota.

ŽARE je besan, podiže naslon za ruku na sedištu gde sedi dečak, cela glava mu je pocrvenela i nadula se kao prezreli paradajz.

ČITATELJKA: Prestani da se nadimaš, budalo! Danas je 12. oktobar i trebalo bi da znaš...

BAKA: Pazite, pući će!

SIRIJAC *opet pruža karte i spreman je da pređe u zadnji deo autobusa, samo da kondukter prestane da raste.*

VOZAČ (*ustaje*): Čekaj, bre, Žare... (*hvata ga za ruku*) Ne možeš tako sa ljudima!

ŽARE: Šta ne mogu? Ko kaže da ne mogu? (*nadima se*) Beži tamo da te ne bi'...

VOZAČ grabi ŽARETA za ramena i izbacuje ga iz autobusa na peron, kao tuđu torbu. ŽARE skače besno na nogice, sad je već modar kao šljiva, počinje da puca i da curi kao dinja na pripeci i najzad eksplodira u hiljadu gnjilih komadića.

VOZAČ: Narode, žao mi je zbog ovog. Možda smo mogli da sprečimo eksploziju, ali ovako nešto nije predviđeno u Priručniku za vozače i kontrolore. Šta da se radi... Želim vam ugodan put!

VOZAČ *se vraća za volan, pali motor i kreće. Putnici komentarišu događaj, nude jedni druge karamelama. Piri vetrić, šume platan.*

ZAVESA

3. Mesto po meri čoveka

Glavna beogradska autobuska stanica, sreda 12. oktobar, 8.30 ujutru. Istog dana 1941, možda baš na ovako blagom i tihom miholjskom suncu, u ataru mačvanskog sela Zasavica skupiše Jevreje i Rome iz Šapca i Jevreje iz takozvanog Kladovskog transporta, koji su godinu ranije stigli u Šabac bežeći iz Austrije, Čehoslovačke i Poljske pred razularenom ljudskom zveri što je uzela obličje nacističkog vojnika, na putu ka nikad viđenoj Obećanoj zemlji. Skupiše ih, streljaše i u zemlju sakriše – od tuđeg pogleda, a od svoje savesti.

Motor autobusa bruji, spreman je da poleti, drnda glasna i prostačka muzika. Kondukter jednim potezom cepa karte sirijskoj izbegličkoj porodici koja se nalazi na putu ka Zamišljenom gradu u kojem je čeka mir, ili makar stanje bez rata. Kondukter pokazuje rukom ka zadnjem delu autobusa.

KONDUKTER: Pređite tamo!

Jedna baba ustaje da posluš.

KONDUKTER: Ne ti! (*Sirijcima, nestrpljivo*) 'Ajde!

PUTNICA: Zašto da pređu? Imaju karte kao i mi!

KONDUKTER: Gledaj svoja posla!

VOZAČ: 'Oladi, Žare!

KONDUKTER: Mile, gledaj svoja posla kad ti kažem!

Sirijac ustaje, poziva i sina.

PUTNICA (*ustaje, viče*): Sedite, ne morate da idete pozadi samo zato što vam je on tako rekao!

KONDUKTER: Tišina!

SIRIJAC (*mirnim glasom*): Nije važno. Kad sednem u šarage setim se vremena kad sam bio dečak. U Alepu leti okupimo se, mi deca iz kraja, sednemo u zadnji deo minibu-

sa i za pet lira vozimo se s kraja na kraj grada, pa nazad do kuće. U kratkim pantalonama butine nam se lepe za skaj na sedištu.

Dečak vuče oca za košulju, poziva ga da sedne i da ćuti.

PUTNICA: Ali znate li vi da je danas 12. oktobar!

KONDUKTER: Pa šta? Ovde ima da bude kako ja naredim! Ja sam i kralj i predsednik ovog autobusa!

VOZAČ (*gasi motor i ustaje*): Žare, Žare... A jednakost među ljudima?

KONDUKTER: Alo, bre, pali motor!

VOZAČ: Jednakosti nema zbog gadova kao što si ti, Žare. Jer kad su ljudi jednaki onda otimači, kao ti, ne mogu da otmu što nije njihovo. Onda kobajagi kraljevi i predsednici, kao ti, ne mogu da izazivaju strah, koji vam je zamena za ljubav.

KONDUKTER: Ne seri!

VOZAČ (*hvata predsednika za kragnu i kaiš i izbacuje ga na peron kao da je vreća smeća*): Jednakost nije moguća, Žare, jer je i čovek nemoguće biće. Slučaj u moru slučajnosti, kratkog veka i još kraće pameti. Ali barem se potrudimo, Žare, jebem mu miša!

Zatvara vrata autobusa, pali motor i kreće.

SIRIJAC: Ljudi, svet je isti i napred i pozadi! (*dečak opet vuče oca da sedne, on ga miluje po glavi*) Ali oni što uvek sednu napred to ne znaju. Ne sekirajte se, gospođo sa naočarima od kornjačinog oklopa. Na kraju svi stignu kuda su krenuli.

Piri vetrić, šume platani.

ZAVESA